

# ROSTRA

ECONOMICA

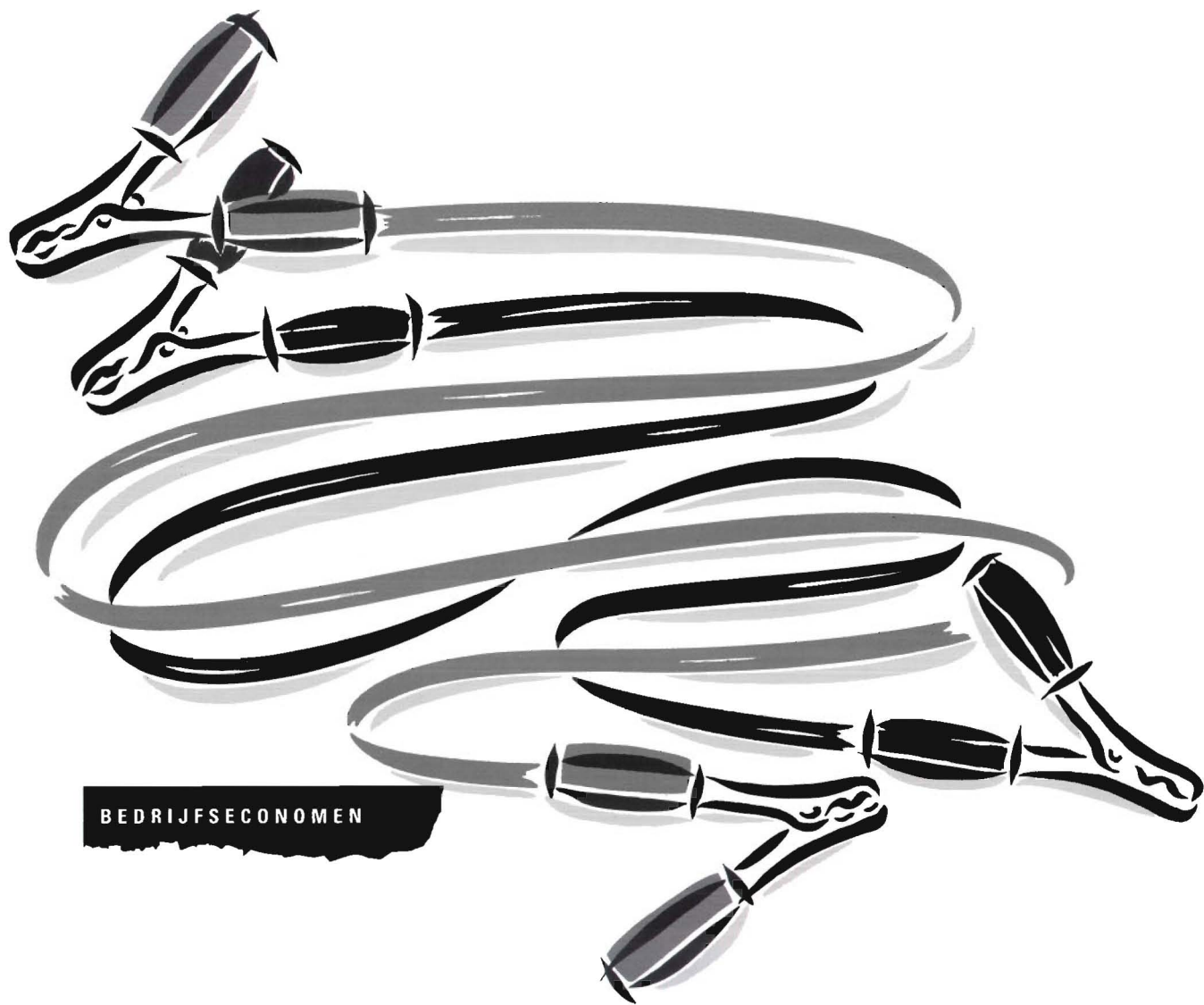
**RUSLANDSPECIAL:  
Is er leven na het communisme?**



203



# VOOR HET GEVAL JE ELDERS SOLLICITEERT



## BEDRIJFSECONOMEN

*Bij VB zien we je graag een goede start maken. Daar hebben we een geheel eigen kijk op. Jouw ambitie en inzet vormen daarbij de basis.*

*Vanuit één van onze 30 strategisch gespreide vestigingen krijg je al gauw direct contact met de klanten. Zo heb je snel zicht op de wereld achter de cijfers.*

*De zakelijke start moet echter parallel lopen aan je persoonlijke ontwikkeling. Dat zien wij als een gedeelde verantwoordelijkheid. Je krijgt dan ook voldoende ruimte om je verdere studie op de rit te houden. Bij je werk en studie kun je terugvallen op de steun van een ervaren collega.*

*VB is, met bijna 1.500 medewerkers, één van de 'grote vijf' accountantskantoren. Met klanten als gemeentes, ministeries, nutsbedrijven, ziekenhuizen, theaters en een groeiend aantal particuliere ondernemingen. In deze wereld achter de cijfers spelen niet alleen economische, maar ook maatschappelijke en politieke aspecten een rol.*

*Dat verklaart mede onze visie op de combinatie van leven, werk en studie. Schrijf aan Hayke Bakker, Coördinator Werving, Postbus 649, 2270 AP Voorburg. Dan weet je snel meer over de gevolgen die een start bij VB voor jou kan hebben.*

 **VB Groep**

**DE STARTERS VAN VB: SNEL THUIS IN DE WERELD ACHTER DE CIJFERS**

# Inhoud

## Redactioneel

Voor iedereen die mee wil praten over het land van de voormalige hamer en sikkel hebben wij een Ruslandspecial samengesteld. Over de bolsjewistische revolutie, de economische evolutie van de voormalige USSR en de opkomende economie van het westerse Sint Petersburg. Dan onder invloed van het overbekende Russische vuurwater even terug naar de tijden van de boomlange megalomane Peter de Grote, die veel van de Hollanders afkeek. Helaas erodeerde Peters grootse Russische imperium door zwakke tsaren, Rasputin en Lenin. Onder Stalin werd het Sovjetrijk machtiger en groter dan waar de tsaren ooit van hadden durven dromen. Door het gebrek aan economische prikkels en expertise van de centrale planners lijdde het Sovjetapparaat echter uiteindelijk schipbreuk. In 1985 slaagde Ruslands nieuwe roerganger Gorbatsjov er niet in met zijn *glasnost* en *perestrojka* het tij te keren. Deze laatste Sovjetleider zag niet in dat door zijn wervelwind van hervormingen een storm van ingehouden hunkeringen opstak die de gehele communistische structuur en daarmee het Sovjetimperium op de klippen deed lopen. De nagel aan Gorbis doods-kist was het verhogen van de wodka-prijs. Sindsdien toont het versplinterde rijk symptomen van *Katastrojka*: een krimpende economie, een welig tierende mafia, een 'brain drain' en een ernstige 'Verelending' van de bevolking.

4

### De economische evolutie van de voormalige USSR

*Robbertjan Roet*

6

### Banken in Sint Petersburg trein naar betere tijden?

*F. Bruggert*

7

### Wodka, Ruslands nationale drank verwestert

*Merijn Rengers*

8

### Peter de Grote, wereldburger uit Rusland

*A. Post & Merijn Rengers*

10

### De Russische katastrojka

*Robbertjan Roet*

17

### Over de laurierbladeren van Jansen

*prof.dr. M.M.G. Fase*

18

### Susan Feiner emancipeert faculteit

*E. van Dijk*

9

### Agenda

12

### Faculteitsnieuws:

SEF, Panta Rhei, Age-NOBAS, EEFA & Integrand

15

### Facts & Figures van een prof

16

### Keek op de kreet

*Merijn Rengers*

19

### Slotwoord

*E. Slot*

19

### Column

*Merijn Rengers*



# De economische evolutie van

In 1177 werd een Mongoolse prinses met haar zonen verbannen naar Siberië. Hoewel dat gelijk stond aan een wrede dood, wist de oudste zoon zich te redden en zich op te werken tot leider van de Mongolen. Door hun bekendheid met het Russische klimaat waren de Mongolen als enigen lange tijd in staat de drie bevolkingsgroepen, - de GrootRussen, de Litouwers en de Polen, de WitRussen en de Oekraïners - in hun greep te houden. Door zich op te werpen als hun belastinginnehmer wist Ivan I - 'de Geldzak' - later van Moskou het machtscentrum van Rusland te maken, zij het met de orthodoxe kerk als bondgenoot. Deze Prins van Moskou begon met het uitroeien van de oude adel en verklaarde Rusland onafhankelijk van de Tartaren. Na de Mongoolse overheersing dreigde Rusland achterop te raken bij de Westeuropese landen met hun koloniën. De megalomane Peter de Grote stootte Rusland echter weer op in de vaart der volkeren door zich op Siberië te richten bij de uitbreiding van het Russische rijk. Noodgedwongen overigens, omdat de aanwezigheid van sterke staten als Zweden, Polen en China expansie naar het westen en zuiden blokkeerde. In 1703 stichtte hij ten kostte van zo'n dertigduizend arbeiders op een moeras Sint Petersburg. Peter de Grote installeerde een goede staatsstructuur die na zijn dood echter erodeerde omdat het land te uitgestrekt was. Rusland had een tsaar nodig die met een strakke hand regeerde.

Aangezet door de overheid verlegden ontdekkingsreizigers en pelsjagers de Russische grenzen in 66 jaar 7500 kilometer naar het oosten, en in 1748 kon Rusland zich meester noemen van heel Siberië. Siberië bleek Rusland te bieden wat andere landen uit hun koloniën haalden: goud en grondstoffen, en daarmee macht en onafhankelijkheid. Siberië was de kurk waarop Rusland als grootmacht kon drijven.

De 'December Officierenopstand' in 1825 markeert het begin van een democratiserende beweging. In de tijd van de liberaliserende tsaar Alexander II, die onder andere lijfeigenen de vrijheid gaf en lokale overheden meer zeggenschap gunde, won een door heren van voorname stand geleide revolutionaire beweging terrein. Dit leidde tot een moordaanslag op deze tsaar in 1881. De beoogde revolutieopgave was echter vruchteloos en Alexander III werd de nieuwe tsaar. Zijn belangrijkste doel-

UIT DE RUÏNE VAN DE SOVJET-UNIE ONTSPROTEN VIJFTIEN ONAFHANKELIJKE STATEN. DE VAL VAN HET COMMUNISME WORDT IN DEZE STATEN INTUSSEN OVERSCHADUWD DOOR DE UITDAGINGEN WAAR ZIJ NU VOOR STAAN. EEN ROSTRAREDACTEUR REISDE DE AFGELOPEN JAREN MEERMALEN NAAR RUSLAND EN NAM IN HET KADER VAN DEZE RUSLANDSPECIAL EEN DUIK IN DE GESCHIEDENIS VAN DE GROTE BEER: VAN DE ROMANOV DYNASTIE VIA DE BOLSJEWIEKEN TOT DE HUIDIGE JELTSIN REGERING. VAN KAPITALISME TOT COMMUNISME EN VICE VERSA.

## Robbertjan Roet

stelling was het industrialiseren van Rusland. Zijn zoon tsaar Nicholaas II volgde hem op en zette de door zijn vader en grootvader geïnitieerde hervormingen door. De door deze hervormingen verworven vrijheden leidden echter ook tot oppositie.

**'De hamer en sikkel:  
symbool voor het opgedrongen huwelijk  
tussen arbeider en  
boer'**

### De Bolsjewieken

Eén van de opkomende oppositiebewegingen was de door Lenin, Starkow en andere activisten in 1895 opgerichte Russische Sociale Arbeiderspartij. Deze partij splitste zich op in twee vleugels, de rechtvleugel genaamd Mensjewieken ('de minderheid') en de door Lenin geleide linkervleugel ging verder als Bolsjewieken ('meerderheid') door het leven. Deze groep bestond uit niet meer dan tienduizend leden, maar deze goed gedisciplineerde en toegewijde samenzweerders waren vastberaden met alle mogelijke middelen de macht te grijpen. Hun doel was het creëren van een paradijs op aarde, waar geen onrecht zou bestaan, waar iedere arbeider de baas was over zijn eigen fabriek. Privébezit was niet toegestaan en de welvaart zou verdeeld worden over alle burgers.

De eerste revolutie in 1905 was voor velen een verrassing. Leon Trotsky proclameer-

de het 'Oktober Manifest', waarin hij aan zijn volgelingen burgerrechten en een gekozen parlement beloofde. Het tsarisme bleef echter overeind en de initiators van de revolutie, waaronder Lenin, werden verbannen. Tsaristisch Rusland had ondanks haar verlate industrialisatie intussen de vijfde plaats bereikt van de wereld-economieën.

Duitsland had er genoeg van om de Eerste Wereldoorlog aan twee fronten uit te vechten en deed de strategische zet Lenin over Duits grondgebied naar Rusland te smokkelen.

Geconfronteerd met de dreigende instorting van het Russische rijk en onder druk van revolutionaire groepen deed de zwakke en ineffectieve tsaar Nicholaas II op 2 maart 1917 afstand van zijn troon. Nadat zijn broer Michael de troon weigerde werd er een tijdelijke regering ingesteld. Hiermee kwam er een einde aan drie eeuwen heerschappij van de Romanov familie. Vanaf dat moment streefde Lenin ernaar deze interimregering omver te werpen en te vervangen door Bolsjewistisch bewind. Lenin had grootse plannen voor zijn land. In 1889 had hij zich tot het Marxisme gewend in de heilige overtuiging dat het het afglijdende Rusland binnen zou leiden in de moderne wereld.

### De Oktober Revolutie

Vlak voordat er in 1917 een einde kwam aan drie eeuwen tsarendom waren de mensen gedemoraliseerd en op zoek naar een Verlosser. Terwijl de oude hoofdstad Petrograd (nu Sint Petersburg) in de ban was van voedselrellen werden miljoenen troepen naar de westelijke frontlijnen gestuurd om te strijden tegen de Duitsers en



# de voormalige USSR

de Oostenrijk-Hongaren.

In Lenins opzet om de stad in te nemen was er een sleutelrol toebedeeld aan de bemanningen van de Baltische vloot en de industrie-arbeiders van Petrograd. Met deze manschappen zouden regeringsgebouwen, het Peter & Paul-fort (de door tsaar Peter in 1703 gestichte kern van St Petersburg), alle bruggen en telegraaf- en telefoonposten worden bezet. Toen later duidelijk werd dat de voorlopige regering geen lang leven beschoren was, riep Lenin de Bolsjewieken op om het Winterpaleis, het hoofdkwartier van premier Alexander Kerensky's regering, te bestormen. Gevolgd door arbeiders en soldaten stroomden de Bolsjewieken als een golf lava door het niet afgesloten hek het paleis binnen. Zonder enige tegenstand leverden de paleisbewoners hun wapens in, en lieten zich onder druk van zoveel overmacht arresteren. Om een heropleving van de Romanov monarchie te voorkomen liet Lenin op 17 juli 1918 de laatste tsaar, Nicholaas II met zijn vrouw en kinderen ombrengen.

Toen de Bolsjewieken eenmaal de touwtjes in handen hadden was het noodzakelijk zich los te maken van de Eerste Wereldoorlog teneinde de orde in eigen land te kunnen herstellen. In Brest-Litovsk tekenden ze een vredesverdrag waarin ze afstand deden van de claims op de Oekraïense, Baltische en Poolse grondgebieden die onder het Tsarenrijk vielen. In de verdragen die volgden door de nederlaag van de Duitsers tegen de geallieerden herwon Bolsjewistisch Rusland echter de controle over de Oekraïne en Wit-Rusland. Daarna won het de burgeroorlog tegen het Witte leger en herwon het de controle over Centraal-Azië. Hieropvolgend werd in 1922 de Unie van Socialistische Sovjet-Republieken in het leven geroepen. De mede door de burgeroorlog verzwakte economische situatie van Rusland spoorde Lenin aan om de Nieuwe Economische Politiek (NEP) in het leven te roepen. Om de economie te stimuleren werd hierin voor zeven jaar afgezien van de staatscontrole over de traditionele agrarische bedrijven en sommige privaat-industrieën.

## Het reusachtige Sovjetimperium

Vier jaar na de dood van Lenin (1924) herriep Joseph Stalin de NEP en kwam hij met een Vijfjaren Plan waarin hij de totale nationalisering van de economie beoogde. In de jaren dertig kwamen miljoenen boeren

om tijdens Stalins brute collectivisatie van de landbouw. Ook werden er miljoenen van hen naar Siberië en Kazachstan verscheept om daar te dienen als kolonist voor het onmetelijk grote Oostelijk deel van de Sovjet-Unie. In één generatie werd het gehele voorheen agrarische land getransformeerd tot een industriemacht die slechts in de Verenigde Staten zijn meerdere moest erkennen. Niets, uitgezonderd enkele kleine boerenbedrijfsjes, bleef in privéhanden en de economie werd volledig geleid door een vaste hiërarchie van commissies. Deze werden weer gedirigeerd door de Staats Planningscommissie (Gosplan). De produktiedoelstellingen werden in Vijfjaren Plannen door de ministerraad van de Communistische Partij niet door marktbevingingen maar door bureaucratische analyses vastgelegd.

Door een geheim verdrag met Hitler herwon Stalin de Baltische Staten in 1940. Nadat de Sovjets de Nazi's hielpen terugdringen confisceerden ze grote delen van het Oosten van Polen en verkregen ze de hegemonie over de onafhankelijke staten van Oost-Europa. In 1948 was het Sovjetimperium groter en machtiger dan de Tsaren zich ooit hadden durven voorstellen. In het begin van de Stalinperiode was er een hoge economische groei, mede door de uitbuiting van politieke gevangenen. Door het gebrek aan prikkels voor de arbeiders en een tekort aan expertise van de centrale planners stagneerde de Sovjet economie echter uiteindelijk. De laatsten gaven altijd de hoogste voorkeur aan de zware industrieën en de produktie van wapens. In het

begin van de jaren zeventig leed Stalins creatie zwaar onder haar omvang en interne inconsequenties. De planners probeerden de zware verliezen te compenseren met de door de creatie van de OPEC spectaculair gestegen opbrengsten van olie- en gasverkopen. De produktiviteit bleef echter nog steeds ernstig achter. In 1986 was het duidelijk dat onder de nieuwbakken leider Michael Gorbatsjov echte economische hervormingen, oftewel *Pereestroika*, onontbeerlijk waren om de Sovjet-economie weer enigszins op poten te krijgen. Deze laatste Sovjetleider zag echter niet in dat zijn politiek van *Glasnost* (openheid), een wervelwind van ingehouden hunkeringen tweewegbracht die de gehele communistische structuur en daarmee het Sovjetimperium zou doen instorten.

## De winter van Rusland'

De tijden van 1917 lijken teruggekeerd in Rusland. Net als destijds staat er een groots rijk op instorten, is er chaos op straat, heerst er economische wanorde, het militaire gezag is tanende en de landen aan de rand van het rijk zijn in burgeroorlog. De huidige regering van Jeltsin, heeft weliswaar een aanslag overleefd, maar ze heeft weinig gezag en bedelt de wereld om hulp. Toch is er nog hoop, moeder Rusland heeft menige winter doorstaan en de Russische jeugd met hun interesses in 'business', geld en muziek heeft de toekomst. In tegenstelling tot hun ouders worden zij niet nagejaagd door de geesten van Lenin en Stalin en kunnen ze vrij van gedachten wisselen in plaats van oude partijretoriek te declameren.

R

## Het einde van de Bolsjewistische Droom

In 1917 strekte het rijk van de tsaren van Polen tot de Stille Zuidzee en de Zwarte Zee. In februari van dat jaar kwam, tijdens de grootste oorlog die de wereld tot dan toe gekend had, na een groots oproer het monarchistische bewind ten val. Nu, 77 jaar nadat een kleine groep Bolsjewieken, geleid door Lenin - geboren in 1870 als Vladimir Iljitsj Oeljanov - de macht greep op 25 oktober 1917 is de Bolsjewistische droom zo dood als deze als een heiligdom op het Rode Plein bewaarde ideoloog zelf. Lenins creatie, de Sovjet-Unie, die zich over twee continenten strekte en navolgers had in verre landen als Angola, Cuba, Syrië, Vietnam, Ethiopië en Afghanistan is nu uiteengevallen en gefragmenteerd. Zijn visie van een rechtvaardige en sociale maatschappij waarin niemand wordt geëxploiteerd is vervlogen. 'Wanneer halen ze hem hier weg?' vroeg een man tijdens de wisseling van de wacht bij het Mausoleum. Iemand in de rij antwoordde dat dat niet zo snel zal gebeuren, een ander maakte echter op luide wijze kenbaar het tegendeel van mening te zijn. Sinds het communisme passé is durven Russen in het openbaar weer dergelijke uitspraken te bezigen, zelfs over hun voormalige god. Na de uitroking uit het parlamentsgebouw en de daaropvolgende arrestatie van premier Gasboelatov en 'nep-president' Roetskoj in oktober 1993 staken inderdaad berichten de kop op dat Lenins overblijfselen zouden worden bijgezet in zijn familiegraf in St Petersburg. Tot op heden prijkt zijn tombe echter nog in het glanzende rabarberkleurige granieten gebouw in het centrum van Moskou.



# Banken in Sint-Petersburg; *trein naar betere tijden?*

Voor het realiseren van Sobchaks imposante doelstelling ontbreekt het de stad op dit moment aan geld, of beter gezegd, aan middelen om het wel aanwezige geld hetzij uit Rusland hetzij van daarbuiten, zo efficiënt mogelijk op de juiste plaats te krijgen. Volgens Sobchak heeft Sint-Petersburg behoefte aan goedlopende financiële instellingen<sup>1</sup> die als een locomotief de stad naar een betere toekomst moeten leiden. De stad heeft dus banken nodig en probeert ze te stimuleren. Maatregelen zijn o.a. restitutie van gebouwen (van voor '17), bescherming door het instellen van speciaal economische zones en het deelnemen in instellingen (zoals een financiële universiteit en een ontwikkelingsbank). Daarnaast worden buitenlandse banken<sup>2</sup> uitgenodigd naar Sint-Petersburg te komen. Die kunnen namelijk met hun ervaring, contacten en technologieën participeren in investeringsprojecten en samenwerken met Russische banken. Dit klinkt in theorie aardig maar lijkt nogal optimistisch aangezien westerse banken primair in winst geïnteresseerd zijn. Op hun 'hulp' hoeft de stad dan ook niet al te hard rekenen.

## **The biggest fish'**

De grootte en structuur van het bankwezen in Sint-Petersburg begint al enigszins vorm te krijgen. Aanvankelijk waren er vijf sectorale staatsbanken. In het begin van 1994 waren er al negentig commerciële banken terwijl de verwachting is dat er eind '96 tweehonderd in Sint-Petersburg zullen zijn. Daarnaast zijn ook nog de op specifieke sectoren gerichte ex-staatsbanken met wisselend succes actief, nog afgezien van de buitenlandse en ontwikkelingsbanken. Sommige nieuwe banken specialiseren zich in één sector, bijv. voedselverwerking, houtverwerking of hi-tec, soms op het bedienen van klanten in het algemeen. In een studie<sup>3</sup> voor verschillende sectoren blijkt de financiële veruit het beste

DE BURGEMEESTER VAN SINT-PETERSBURG, ANATOLY SOBCHAK HEEFT GROTE PLANNEN MET ZIJN STAD. HIJ WIL BEWERKSTELLEN DAT ZIJN STAD WEER DE KLINKENDE NAAM KRIJGT DIE HET HAD IN DE DAGEN VAN VOOR 1917. NEGENTIG FEE-STUDENTEN EN EEN DOCENT GINGEN IN APRIL - TIJDENS EEN STUDIEREIS - OP ONDERZOEK NAAR DE ECONOMIE VAN ST PETERSBURG.

## F. Bruggert



Foto: Robbertjan Roet

De FEE-ers zijn helemaal klaar voor het Oosteuropabank-congres

te scoren voor wat betreft de welvaart binnen de sector. Bankers lopen wat dat betreft ook voor op de industrie. De meeste banken zijn van mening dat ook hun belang is dat het bedrijfsleven goed draait. Uit uitlatingen<sup>4</sup> als 'It's good to see how our bank and our good clients are growing simultaneously' en 'The biggest fish is caught by those who come to the river before dawn' blijkt wel dat men zich van die noodzaak bewust is en ook bereid is enige risico's te nemen. Die risico's zijn veelal het gevolg van onzekerheid over het te financieren project of bedrijf. De banken moeten dan ook vaak aanvragen voor leningen afwijzen of afzien van een investeringsproject en als ze al geld uitlenen is dat slechts voor

een korte termijn. De investeringsprojecten zijn vaak te onzeker of gewoonweg niet lucratief.

## **Sobchaks droom**

De bedrijven beklagen zich hierover bij de banken. Onterecht, mijns inziens, omdat je het de banken niet kunt aanrekenen dat zij op basis van de regels van het commerciële spel hun beslissingen nemen. Zoals gezegd zijn ze al bereid extra risico's te nemen, nog meer zou hoogst gevaarlijk zijn. Als de stad echt de weg inslaat naar een florerend financieel en industrieel systeem dan lijkt het raadzaam de inspanningen die ze doet een chique financieel centrum te worden voor een deel te verplaatsen naar sectoren die werkelijk hulp behoeven (zie daarvoor het eerder aangemerkte onderzoek). Aldoende zou Sobchak wel eens dichter en sneller bij zijn toekomstdroom kunnen komen.

Freek Bruggert is derdejaars student economie en schaaft zich namens de Age komende september als student-lid op het

pluche van het faculteitsbestuur.

1 Volgens Goldsmith (1969) "(...) begint financiële ontwikkeling bij het bancaire systeem" en is daarmee nu het meest interessant.

2 Dit zijn op dit moment: BNP-Dresdner bank, Commerzbank, Credit Lyonnais en Deutsche Bank

3 Zie Leontieff centre: St. Petersburg review jan/feb 1994, tabel 8. Deze tabel geeft aan dat in december 1993 mensen werkzaam in de financiële sector 12,7 keer een basisvoedselpakket konden kopen. Ter vergelijking: de op een na beste sector, transport, moet het doen met 4,1 mandjes.

4 In Business magazine New East.



# Ruslands nationale drank verwestert

IN EEN RUSLANDSPECIAL MAG EEN ARTIKEL OVER HET SMEERMIDDEL VAN DE RUSSISCHE ECONOMIE, WODKA, NIET ONTBREKEN. WODKA IS VOOR RUSSEN BIJNA NOG BELANGRIJKER DAN WATER VOOR DE ARABIJEN. DE RUSSISCHE REGERING, INGE SPANNEN OP ZOEK NAAR EXTRA INKOMSTEN, LAAT DE WODKA-PRIJS ONGEMOEID. HET RUSSISCHE VOLK, DAT DE LASTEN VAN DE OVERGANG NAAR HET KAPITALISME MOET DRAGEN, IS FEL GEKANT TEGEN PRIJSSTIJGING VAN DE WODKA. TERWIJL DE FELLE NATIONALIST EN DEMAGOOG ZJIRINOVSKI PLEIT VOOR PRIJSVERLAGING, BLIJKT STEEDS MEER WODKA IN RUSLAND UIT HET WESTEN GEÏMPORTEERD TE WORDEN. ROSTRA ANALYSEERT DE WODKAMARKT.

## Merijn Rengers

Een klein marktonderzoek bij de slijter leert ons dat de meeste wodka's die wij hier kunnen kopen niet in Rusland gestookt zijn. De westerse consument stelt zijn tere gestel niet bloot aan echt Russisch bocht. Nu worden er meer producten, die typisch voor een bepaald land zijn, helemaal niet in dat land zelf geproduceerd. Taiwan maakt net zo makkelijk echte Zwitserse koekoeksklokken als Hollandse molens en Franse Eiffeltoerentjes. Iets dichterbij huis produceert de Nederlandse zuivelindustrie enorme hoeveelheden Franse kaas en neemt bijna de helft van de totale wereldproductie van Griekse Feta voor haar rekening.

Voor Russische Wodka liggen de kaarten echter anders. Voor de val van het communisme werd bijna alle wodka voor de Russische markt in Rusland zelf gestookt, zij het dat een gedeelte van het benodigde graan uit Amerika geïmporteerd werd. De Russische markt is inmiddels voor westerse bedrijven redelijk toegankelijk en de import van westerse wodka is sterk toegenomen. De Russische regering kan het zich niet permitteren Wodkaschaarste te laten ontstaan. Een prijsstijging ondermijnt haar populariteit sterk en zorgt er bovendien voor dat sommige Russen zich in hun dorst werpen op andere alcoholhoudende producten als

spiritus en parfum met alle vervelende gevolgen vandien.

Wodka-export is voor westerse stokers ook aantrekkelijk, omdat de wodka vraag nauwelijks beïnvloed is door de overgang van communisme naar kapitalisme. Er is op de Russische markt eenvoudig geld te verdienen met alcoholhoudende producten. Zelfs bijna pure alcohol, hier gebruikt voor het schoonmaken van motoren heeft de

weg naar het Oosten gevonden. Daar wordt dit goedje, vermengd met water, grif door de lokale bevolking gedronken. Aan de andere kant zijn Nederlandse stokers ook niet echt trots op hun export naar Rusland. Zo was de Groningse stoker Hooghout absoluut niet bereid informatie te geven over haar activiteiten op de Russische markt. Hooghout wilde echter wel graag publiciteit over haar nieuwste wodka

voor de Amerikaanse markt.

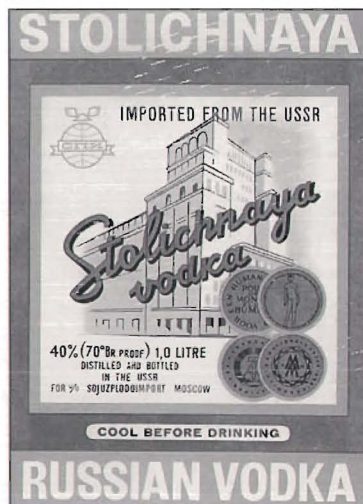
Ook handige Russen ruiken geld op de binnenlandse markt. Kleine stokerijen schieten als paddestoelen uit de grond en voorzien in de vraag naar goedkope wodka, niet gehinderd door enige kwaliteitscontrole of toezicht van de Russische overheid. De verwachting vlak na de val van het communisme was, dat de Russische overheid een gedeelte van de inkomstenderving door de privatisering van de

staatsbedrijven zou opvangen door een in te voeren systeem van accijnzen, onder andere op wodka. Tot nu toe valt de opbrengst van deze accijnsheffing tegen, ten dele vanwege de illegale stokerijen en ten dele omdat de accijns op officiële wodka niet te hoog kan zijn, omdat wodka dan te duur wordt.

Ruslands politieke joker Zjirinovski, die overigens ook zijn naam heeft geschonken aan een eigen *Russisch* wodka merk, eist zelfs een verlaging van de wodka prijs. De buitenlandse import is deze felle nationalist ook een doorn in het oog. Hij scoort bij de Russen echter beter met zijn pleidooi voor lagere prijzen, omdat de kwaliteit van de binnenlandse lokaal gestookte alcohol vaak zeer slecht is. De Russen kopen, als ze zich dat kunnen veroorloven liever westerse wodka. Made in Holland is voor de Russen een kwaliteitskeurmerk. Ook Gorbatsjov, die zijn populariteit in Rusland onder meer verspeelde door enorme alcoholaccijnzen te heffen heeft inmiddels een eigen wodka lijn, die echter voor de westerse markt bestemd is.

Terwijl westerse stokers veel geld verdienen op de Russische markt, dreigt er iets anders voor de lokale stokerijen. De Russische regering heeft per decreet graanimporten uit Amerika verboden, omdat daar geen geld meer voor is. Daarnaast is de Oekraïne, de voormalige graanschuur van Rusland onafhankelijk geworden en verlangt tegenwoordig harde valuta voor haar graan. Een graanschaarste leidt er toe, dat de Russen gelijdelijk zullen overstappen op het stoken van wodka uit aardappelen. Aardappelalcohol is echter veel schadelijker en minder zuiver dan graanalcohol. Aangezien Russen als het er op aankomt alles drinken betekent dit een aanslag op de gezondheid van de armste Russen, die al op alle manieren de dupe zijn van de ineenstorting van het communisme.

Het drinken van wodka is met de Russische cultuur vervlochten. Het is ook geen nieuws dat sommige mensen door de vaak rampzalige economische en sociale toestand in Rusland vluchten in de drank. Het is echter nogal schrijnend, dat vooral de westerse stokerijen hiervan lijken te profiteren. Eens te meer wordt duidelijk, dat naast wodka ook tragiek een onvermijdelijk onderdeel van de Russische cultuur is.





# Peter de Grote, wereldburger

In de jeugd van Peter de Grote waren de ketterse godsdiensten van de westerlingen die aan het hof van de tsaar werkten een doorn in het oog van de patriarch van de Russisch orthodoxe kerk. De westerlingen werden dan ook zo veel mogelijk uit de buurt van de gewone Rus gehouden en moesten wonen in een aparte stad nabij het hof van de tsaar. Tijdens het leven van de patriarch verbood deze de jonge Peter dan ook in dit verderfelijke Lutherse nest te komen en op zijn sterfbed drukte hij Peter dit nog eens op het hart. Peter voelde zich echter sterk aangetrokken tot de westerlingenstad. Zodra de patriarch gestorven was ging hij er onmiddellijk heen en ontmoette er onder andere Anna Mons die de volgende twaalf jaar zijn maîtresse zou zijn.

De tsaar raakte onder de indruk van de westerse cultuur en de voorsprong in technische kennis die de westerlingen bezaten. In die tijd was Rusland een onbelangrijke, Middeleeuwse staat. De samenleving was grotendeels op feodale wijze georganiseerd en er bestond op grote schaal lijfeigenschap. Rusland had op alle fronten een enorme achterstand op de westerse staten. Grote gedeelten van het latere Russische rijk, waaronder de Oostzeekust, waren in handen van de Turken en de Zweden. Bo-

TOEN PETER DE GROTE (1672-1725) OP ZEVENTIEN JARIGE LEEFTIJD TSAAR VAN HET GROTE RUSSISCHE RIJK WERD, WAS RUSLAND EEN MIDDELEEUEWSE OOSTERS GEORIENTEERDE STAAT. PETER ZAG VOOR RUSLAND ECHTER MEER DAN EEN BIJROL IN DE WERELD WEGGELEGD EN VERTROK IN 1697 NAAR WEST-EUROPA OM DE WESTERSE CULTUUR TE ONTDEKKEN. PETERS REIS VORMDE HET BEGIN VAN DE OPKOMST VAN HET RUSSISCHE RIJK, DAT TOT DE BOLSJEWISTISCHE REVOLUTIE DE DOOR HEM UITGEZETTE WESTERSE KOERS BLEEF VAREN. HET VERHAAL VAN DE RUSSISCHE TSAAR, DIE ONDER ANDERE IN NEDERLAND ZIJN GELUK BEPROEFDE EN RUSLAND EEN HOOFDROL OP HET WERELDTONEEL VERSCHAFTE.

## Arjen Post & Merijn Rengers

vendien ontbrak het Rusland aan een vloot en een georganiseerd leger, kenmerken van een sterke natie. Om Rusland op te stoten in de vaart der volkeren waren, net als nu, ingrijpende sociale, institutionele en economische veranderingen nodig.

### Peter in Holland

Peter besloot een reis naar de zeven Verenigde Provinciën en Engeland te maken om daar zelf van de westerse technologieën en culturen kennis te nemen. Holland was een logische keuze, omdat het in de tijd dat Peter zijn eerste reis naar het westen maakte (1697) de meest florerende economie ter wereld had. In 1700 lag het Hollands inkomen per hoofd 50 procent hoger dan dat van de naaste concurrent, het Verenigd Koninkrijk. Adam Smith stelde het Holland uit de gouden eeuw in zijn 'Wealth of Nations' (1776) nog ten voorbeeld aan zijn landgenoten. Bovendien had Holland een leger van 120 duizend manschappen op een bevolking van twee miljoen mensen en de op een na grootste vloot ter wereld. Dit laatste was voor Peter een extra stimulans, omdat hij al vanaf zijn jeugd interesse had voor de scheepsbouw en voor Rusland een grote westerse vloot wilde bouwen.

Peter had had in de westerlingenstad in het Moskovische rijk al vaak gehoord dat in Zaandam de

beste schepen werden gefabriceerd. De stad aan de Zaan bezat in die tijd niet minder dan vijftig scheepswerven die jaarlijks zo'n 350 schepen kant en klaar afleverden. In de late zomer van 1697 arriveerde dan ook in Zaandam een Russisch gezelschap dat informeerde waar zij op Zaandamse wijze schepen konden leren bouwen. Onder hen was incognito een zekere Peter Michailov, de tsaar van het grote Russische rijk. Het gezelschap overnachtte bij Gerrit Kist, een Zaandamse smid die in Rusland had gewerkt. Kist werd op zijn hart gedrukt de aanwezigheid van de Russische tsaar geheim te houden. De volgende dagen liet Peter zich informeren op werven, houtzaagmolens en een papiermolen, allemaal technische vindingen die Peter later in Rusland zou introduceren. Iedereen respecteerde zijn incognito, maar zijn aanwezigheid kon natuurlijk niet geheim blijven en de tsaar werd door een schipper uit Amsterdam herkend. Half Holland trok naar Zaandam om een glimp van de 2,04 meter lange tsaar op te vangen. Toen duidelijk werd dat Peter niet anoniem kennis kon nemen van de Hollandse paradepaardjes, besloot hij het grootser aan te pakken. Hij verhuisde naar Amsterdam, waar hij officieel ontvangen werd door Nicolaas Witsen, de toenmalige burgemeester van Amsterdam. Deze zorgde ervoor dat Peter op een afgesloten scheepswerf van de V.O.C. kon werken om er het vak van scheepsbouwer te leren. Daarnaast bezocht Peter de Hortus Botanicus, nu om de hoek bij onze economische faculteit en ontmoette de



Peter de Grote als scheepsbouwleerling in Zaandam



# uit Rusland

kopstukken van de Hollandse wetenschap en techniek. Nederlands leidende rol in de wereld was onder meer het gevolg van een groot aantal uitvindingen, die Nederland een technische voorsprong op hadden geleverd. Nederlandse vaklieden ontvingen veel hogere lonen dan vaklieden in andere Westeuropese landen. Daar stond tegenover dat de arbeidsproductiviteit in Nederland veel hoger was. Door de hoge welvaart en het liberale klimaat in Nederland trokken ook buitenlandse kooplieden, geleerden en technici naar de Verenigde Provinciën.

Peter ontmoette onder andere Anthonie van Leeuwenhoek, de uitvinder van de microscoop, Jan van der Heijden, de uitvinder van de brandspuit en de medicus Herman Boerhave. Bovendien ronselde Peter Nederlandse scheepsbouwers en andere vaklieden, die hem tegen een vorstelijke beloning vergezelden terug naar Rusland. De technische kennis die nodig was om de Russische industrie en scheepsbouw op te zetten werd geleverd door westerse vaklieden en wetenschappers. Alleen al in Amsterdam contracteerde Peter meer dan duizend mensen. *Brain drain avant la lettre* dus. Peter bezocht in Holland nog een aantal andere steden en maakte daarna de overstek naar Engeland waar hij soortgelijke technische en wetenschappelijke kennis trachtte te vergaren om daarmee de Russische samenleving te moderniseren.

## Terug in Rusland

Toen Peter uiteindelijk vanwege opstanden in Rusland terug moest keren naar zijn vaderland kon hij daar zijn vergaarde kennis in praktijk gaan brengen. Ondanks alle conflicten die Peter met de Zweden en Turken uit moest vechten zorgde hij ervoor dat de toenmalige Russische economie sterk hervormd werd. Siberië, dat voor Peter de Grote vrijwel onbewoond was, werd gekoloniseerd. De kolonisatie daarvan kan in economisch opzicht goed vergeleken worden met de Westeuropese kolonisatie in diezelfde tijd. Peter stuurde boeren en mijnbouwers naar het oosten om meer ruwe grondstoffen voor de zich ontwikkelende (oorlogs-)industrie te krijgen. Peter vernieuwde het leger door een grote Russische vloot op te bouwen en de landmacht te structureren. Met bommen moest ineens zuinig worden omgegaan. Het eeuwenoude gebruik van de Russen om hun over-

ledene in een kist uit een stuk uitgeholde boomstam te begraven werd afgeschaft en verboden. De kisten moesten van planken gemaakt worden om hout uit te sparen voor de scheepsbouw, die zo belangrijk was voor de ontwikkeling van de vloot. De tsaar breidde zijn overheersing uit met de verovering van de Oostzeekust, waarmee hij havens verkreeg voor zijn felbegeerde vloot en voor de handel.

In het begin van de achttiende eeuw kreeg Rusland ook naar buiten toe een ander gezicht. Peter voerde een andere jaartelling in, de Juliaanse die net als de Westeuropese begon bij de geboorte van Christus, een nieuwe westerse architectuur en een nieuwe Russische vlag die geïnspireerd was op de Nederlandse. Hij vaardigde een verbod uit tegen het dragen van baarden, want dat was ook niet West-Europees en bovendien eiste hij van zijn hofhouding dat zij Duitse kleding zou dragen.

Peter de Grote zag het belang in van 'Human Resources'. Honderd jaar voor Napoleon voerde hij leerplicht in voor de Russische adel. Adellijke jongetjes moesten van hun tiende tot hun vijftiende de leerplicht vervullen. Bovendien stuurde hij honderden jonge Russen naar West-Europa om daar net als hijzelf kennis op te doen. Ze moesten dure vakopleidingen volgen waar Rusland gul voor betaalde.

Ook op economisch vlak was Peter een vernieuwer. Hij moderniseerde de industrie. Hij stampte zo'n tweehonderd industrieën en bedrijven uit de grond, die geholpen door de westerse vaklui vakkundig en volgens de moderne ideeën geleid werden. Peter was aanhanger van het mercantilisme, de toonaangevende economische stroming uit die tijd in West-Europa. Doordat Rusland nu ook havens aan de Oostzeekust had kon de handel tijdens en na Peter de Grote ook vrijelijk opbloeien. Dat zijn economisch denken succesvol was voor Rusland blijkt wel uit het feit dat hij geen buitenlandse schulden naliet. Voor sommige dingen had hij zelfs vooruitbetaald. In die zin was hij, om met de historicus V.O. Kljoetsjevski te spreken, 'geen debiteur, maar een crediteur van de toekomst'.

Toch is het onjuist Peter de Grote alleen maar rooskleurig afschilderen. Hij was natuurlijk een groot vernieuwer en de tsaar, die de Russische economie verwesterde, maar hij moderniseerde niet alles. Hij was vooral een vernieuwer voor de elite. Het gewone volk op het platteland werd er niet beter van. Zo liet hij het niet produktieve feodale systeem, waarbij gebruik werd gemaakt van lijfeigenen, intact. Hierdoor be-

hield de westerse landbouw nog decennia lang een voorsprong.

Peter de Grote was hoe dan ook een tot de verbeelding sprekende persoonlijkheid. Onder zijn heerschappij groeide Rusland van een onbeduidende feodale maatschappij uit tot een moderne westerse staat. De tsaar van Rusland, die zelf ooit incognito in Zaandam schepen leerde timmeren, bezorgde Rusland een hoofdrol op het wereldtoneel. Een rol, die het tot nu toe niet uit handen heeft gegeven. Of zoals de bekende Russische dichter Alexander Poesjkin het heeft gezegd: 'Rusland kwam Europa binnen als een schip, dat te water gelaten wordt - met bijslagen en kanongebulder'.

### Literatuur:

In het spoor van Peter de Grote; ALEXANDER BASMANOV en JOZIE DRIESSEN, de Bildt 1991.

Peter the Great; His life and world; ROBERT K. MASSIE, Londen 1981.

Arjen Post is eerstejaars student politicologie en economie.

R

## Agenda

5 september  
Aanvang studiejaar 1994/95.

12 september  
Promotie drs. R. de Zwart, 15.00 u, promotor: prof.dr. B.M.S. van Praag.

27 september  
Promotie drs. P. Slump, 15.00 u, promotor: prof.dr.ir. R. Maes.

29 september  
MAA 'Spot in beeld': trends & ontwikkelingen in beeldreclame. Theater 'De Rode Hoed', Keizersgracht, info: 525.4154 of kamer E0.06.

9 oktober  
Landelijke Wetenschapsdag.

11 oktober  
Promotie drs. G.G.P. van Irsel, 15.00 u, promotor: prof.dr.ir. R. Maes.



# De Russische katastrojka

FEBRUARI 1990 IS EEN BELANGRIJK KEERPUNT IN DE GESCHIEDENIS VAN RUSLAND; IN DIE MAAND WORDT DE GRONDWET VAN DE SOVJET-UNIE INGRIJPEND GEAMENDEERD. IN DIT AMENDEMENT VERVALT NAMELIJK HET MONOPOLIE VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ OP DE HEERSCHAPPIJ IN DE SOVJET-UNIE. EEN JAAR LATER TRACHTEN VOORSTANDERS VAN DE COMMUNISTISCHE HARDE LIJN MET EEN COUP GORBATSJOV AF TE ZETTEN EN DE OUDE SOVJET-UNIE IN ERE TE HERSTELLEN. HET VOLK SCHAART ZICH ECHTER ACHTER PRESIDENT JELTSIN EN IN DECEMBER BESLUIT HET CONGRES VAN AFGEVAARDIGDEN DE SOVJET-UNIE TE ONTBINDEN. HIERMEE KOMT ER EEN EINDE AAN 75 JAAR SOVJET COMMUNISME. ROERIGE TIJDEN BREKEN AAN EN VOORLOPIG 'IS THE GREATEST PRINCIPLE THAT OF SURVIVAL'.

## Robbertjan Roet



*Hoe ver komt Zjirinovski?*

In 1991, het jaar waarin de communisten val kwamen, schatte het All-Union Research Institute van het Sovjetministerie van Binnenlandse Zaken dat de helft

van het inkomen van de gemiddelde ambtenaar afkomstig was van smeergeld, terwijl dat vóór 1985 maar dertig procent was. Eind jaren tachtig diende het openbaar mi-

nisterie van de Sovjet-Unie een aanklacht in tegen 225.000 ambtenaren; achttien van hen werkten voor de afdeling corruptiebestrijding van de overheid. Tegen 1991 werden jaarlijks twintigduizend politiebeambten ontslagen wegens samenzwering met de mafia - tweemaal zo veel als onder Breznev. In datzelfde jaar schatte het genoemde ministerie dat vier van de vijf agenten in de militia van het ministerie corrupt waren.

Dat waren alleen nog maar symptomen van een kankergezwell dat woekerde in de economie, het bankwezen en de politiek. Het is een publiek geheim dat miljoenen gewone burgers staatseigendommen achteroverdrukken, handel drijven op de zwarte markt, elkaar oplichten en tegen betaling bescherming bieden of genieten. Natuurlijk hebben ze niet allemaal banden met de mafia: Rusland is zo chaotisch en bankroet dat maar weinig mensen zich met eerlijkheid staande kunnen houden. Maar ook al zijn niet alle wetsovertreders mafiosi, de mafia zwemt als een reusachtige roofhaai tussen hen door, recroteert hier en daar iemand, perst anderen af en bedreigt rivalen. Onverzadigbaar en schijnbaar onkwetsbaar verzwelgt zij fabrieken, coöperaties, particuliere ondernemingen, onroerend goed, grondstoffen, valuta en goud: in 1991 een kwart van de Russische economie, in 1992 al een derde tot de helft.

### **Wereldrecord moorden**

Tussen 1989 en 1991, in de nadagen van het communisme, schoten de inkomsten van de mafia van minder dan een miljard dollar omhoog tot 130 miljard - de omvang van het nationale tekort van de Sovjet-Unie. De chef van het Departement voor de Bestrijding van de Georganiseerde Misdad van het Sovjetministerie van Binnenlandse Zaken, Alexander Goerov, schat dat deze inkomsten de komende paar jaar zullen oplopen tot tweehonderd miljard dollar. Dat komt er op neer dat de mafia dan zo'n derig à veertig procent van het Russische BNP in handen zal hebben.

Intussen heeft ook de moordscore van de mafia alle wereldrecords gebroken. Ooit kapittelden de Sovjetleiders de Verenigde Staten om de zestig moorden per dag die daar werden gepleegd - het bewijs van kapitalistische verloedering -, in 1993 was het aantal moorden in de Russische federatie



alleen al opgelopen tot meer dan tachtig per dag. Veel van die doden waren slachtoffers van dronkemansruzies, gewapende overvallen en bende-oorlogen, maar ook huurmoorden stegen in populariteit: in 1992 al 1500. In 1993 werden tien directeuren van de grootste particuliere banken vermoord, vermoedelijk omdat ze niet nog meer leningen wilden verstrekken dan ze al hadden gedaan. En een verontrustend aantal bestond uit politiemensen: volgens Interpol Moskou bijna duizend tussen 1989 en 1992.

### **Grootste hasjproducent**

De mafia beheerst de drugshandel. De natuur heeft Rusland en zijn mederepublieken gezegend met een overvloedige rijkdom aan bedwelmende middelen. Volgens de chef van de narcoticabrigade van het ministerie van Binnenlandse Zaken, produceert de ex-USSR twintig keer zo veel hasjiesj als de rest van de wereld: op zo'n 45.000 vierkante kilometer groeit de cannabis gewoon in het wild. Toen de Sovjets nog de baas waren, had de georganiseerde misdaad geen oog voor deze potentiële goudmijn: de kans om een gigantisch leger van verslaafden te creëren en van de nodige drugs te voorzien en voor dollars te exporteren. Maar met de val van het communisme werd alles anders. Intussen zijn er omvangrijke plantages in Oezbekistan, Kirgistan en Kazachstan en werden duizend vierkante kilometers rond Tsjernobyl met papavers beplant. De totale oogst in 1992 wordt geschat op vijf miljard dollar. Ook worden er sinds enige tijd synthetische drugs geproduceerd. Sommige soorten zijn duizend keer zo sterk als heroïne en aanmerkelijk goedkoper dan zelfverbouwde narcotica. De meest dodelijke - methyl-fentanyl - verdund tot 1 op 20.000 wordt uitsluitend in Rusland gemaakt.

## **twintig maal zoveel hasjiesj als de rest van wereld**

### **Exodus**

Een ander groot probleem is de *braindrain* van ongekende proporties die de Russische wetenschap dreigt te ontvolken. Het dagblad *Moskovskije Novostis*, becijferde onlangs het aantal geëmigreerde geleerden en ingenieurs in de afgelopen zes jaar op ruim 33 duizend, maar de feitelijke toestand is veel ernstiger. Het totale aantal ac-

tieve wetenschappers is in diezelfde tijd met één miljoen gedaald, doordat velen een baan zochten en vonden in het privé-bedrijven. De Russische minister van wetenschap en onderwijs Jevgeni Tkatsjenko noemt de toestand 'zorgwekkend', maar blijft desondanks optimistisch: 'Rusland is rijk aan talenten.' De exodus zal volgens hem worden gecompenseerd door de instroom van nieuw talent.

Uit een enquête in achttien wetenschappelijke instituten bleek dat 42 procent van de wetenschappers aan emigratie denkt; 23 procent wil er niet aan beginnen en de rest twijfelt. Motivaties om te emigreren zijn er te over: de lage lonen, de enorm gedaalde maatschappelijke status van de wetenschap (hoogleraren en docenten verdienen in het hoger onderwijs minder dan de helft van de gemiddelde industriearbeider), een instabiele politieke situatie, ongerustheid over de toekomst van de kinderen en de barre economische omstandigheden. Middelen om deze uitstroom tegen te gaan zijn er nauwelijks. Het is eigenlijk maar goed dat het Westen economisch op het moment de zeilen niet in de wind heeft, anders zou de *braindrain* niet meer te stuiten zijn.

### **Intellectuele rotte vissen**

Hoe anders was het vroeger! In de Sovjet-Unie behoorde de wetenschap samen met de sport en het leger tot de paradepaardjes. Stalin placht in zijn toespraken intellectuelen voor rotte vis uit te schelden; desondanks sloot hij niet uit dat de wetenschappers een geheim wapen zouden uitvinden ter meerdere eer en glorie van de Sovjetstaat. Daarom werden hun alle kansen geboden. Opgepakte wetenschappers moesten wel naar de Goelag, maar ze hoefden daar niet in de mijnen te creperen. Achter prikkeldraad, waar zij wél te eten kregen, werkten ze verder aan hun vak.

Stalin bouwde zelfs speciale wetenschapssteden. In deze meestal geheime steden werd voornamelijk defensie-onderzoek verricht. Een voormalige dissident berichtte in 1991 dat er dertien geheime 'atoomsteden' in Rusland waren. De ongeveer anderhalf miljoen inwoners, geleerden en hun gezinnen, leefden er tot 1992 als God in Frankrijk, niet gehinderd door de dagelijkse misère van de overige Sovjetburgers: chronische tekorten, rijen voor de winkels, vuil en criminaliteit.

### **'Katastrojka'**

Gorbatsjovs *perestrojka*, bereikte in 1992 de wetenschapssteden, en werd daar een regelrechte *katastrojka*. Het geld was op; verval en leegloop traden in. Voor de achter-

gebleven bewoners is de toestand op dit moment volkomen onzeker.

Ook de universiteiten en hogescholen staat het water onderhand aan de lippen. Docenten en studenten gingen in staking uit protest tegen de financiële nalatigheid van de overheid. Al sinds 1991 kan de regering niet meer aan haar verplichtingen voldoen. In 1993 betaalde zij maar driekwart van de begrote middelen uit en in het eerste kwartaal van dit jaar kregen de wetenschappelijke instellingen maar 55 procent van de benodigde financiële middelen. Aanschaf en herstel staan volkomen stil. Zelfs de salarissen en de schamele beurzen, à nog geen twee tientjes, kunnen niet meer volledig worden uitbetaald.

Onderwijsminister Tkatsjenko kan geen kant op. Hij noemt de 1,2 procent van de begroting die aan zijn ministerie is toegerekend absoluut ontoereikend. 95 procent van het beschikbare onderwijsbudget gaat op aan salarissen, beurzen en maaltijden (op basisscholen en lager beroepsonderwijs worden deze gratis verstrekt). Van de overige 4,9 procent moet het materiaal en de gebouwen bekostigd worden, een fractie van wat daar werkelijk voor benodigd is. Toch ziet deze minister nog wel een lichtpuntje. 'We zijn bezig met diepgaande hervormingen in het onderwijs. Dat was vroeger totalitair, voor iedereen gelijk en erg gepolitiseerd. De partij eiste dat de leiders leiding gaven aan de massa's. Tegenwoordig hebben we managers nodig die processen sturen.' Er is vooral behoefte aan *nieuwe* leerboeken, met name voor vakken als geschiedenis, pedagogiek en economie, die de mensen de nieuwe manier van denken duidelijk maken. Maar het geld voor deze hervormingen ontbreekt uiteraard. De ministers van Financiën geven het geld echter liever uit aan eten. Op een studieconferentie over economie en onderwijsbeleid in Europa en Centraal-Azië werd een bezinnende vraag gesteld over het doel van Russische opleidingen. Aan wie, wat, waar en van welk geld les gegeven moest worden. Het antwoord werd in de notulen laconiek samengevat met de frase: 'The greatest principle today is that of survival.'

### Literatuur:

De rode mafia; Russische criminelen loeren naar het Westen; CLAIRE STERLING, *Intermediair*, 30<sup>e</sup> jaargang nummer 20.

Een kwestie van overleven; JULIA QUAK-STOILOVA, *Intermediair*, 30<sup>e</sup> jaargang nummer 21.

De onthoofding van Rusland; grootste 'braindrain' van de eeuw; SIMON ROOZENDAAL, *Elzevier*, 30-5-1992.





Beste Rostra-lezer(es),

Het collegejaar is bijna afgelopen. Op het moment dat je dit leest ben je waarschijnlijk hard bezig om je tentamens voor te bereiden. Neem toch even de tijd om dit stuk aandachtig door te lezen, want er staan zeker een aantal belangrijke mededelingen in voor jou. De SEF is al begonnen aan de voorbereidingen voor volgend collegejaar, zodat je meteen weet aan welke nuttige en aangename activiteiten je deel kan nemen als je fris en vol goede moed terug komt van vakantie. Wegens het grote succes van vorig jaar organiseert de SEF voor de tweede keer een congres. Dit evenement zal op 27 oktober 1994 plaatsvinden in de Aristo-zalen vlakbij het Sloterdijkstation. Het centrale thema is: 'Innovaties; de noodzaak tot continuïteit. Het dagvoorzitterschap zal vervuld worden door ir. drs. J.W. Vrakking, hoogleraar innovatiemanagement en intern ondernemerschap aan de Erasmus Universiteit. Daarnaast is de heer Vrakking management firmant van de Holland Consultant Group. Op deze dag zullen deskundigen uit het bedrijfsleven en universitaire wereld het congres-thema vanuit verschillende invalshoeken belichten. Er zullen 6 sprekers een inleiding verzorgen over het onderwerp en daarnaast zal er een workshopsessie georganiseerd worden. De heren Dr. J.H.M. Donders (plaatsvervangend directeur Algemene Beidscoördinatie van het Ministerie van Economische Zaken) en P.A. Bracke (President-Directeur van Nissan Nederland BV) zullen o.a. een gastcollege houden op deze dag. Zorg er dus voor dat je op tijd bent met je inschrijving, zodat je deze zeer interessante en leerzame dag niet hoeft te missen. Verder organiseert de SEF rond deze periode weer een feest, sporttoernooien, excursies enz. Zou je ook iets willen organiseren? Meld je dan zo snel mogelijk aan bij de SEF als actief medewerker beïnvloed het activiteitenprogramma van de SEF nu al! Rest mij nog je veel succes te wensen bij je tentamens en voor daarna: Prettige vakantie!

Tot gauw op één van onze activiteiten,

Marlies Herrebrugh  
voorzitter

# FAC Nieuws

Deze pagina's vallen niet onder de verantwoordelijkheid van Rostra Economica. De verenigingen schrijven. Rostra verzorgt de lay-out en de overige berichten.



**Pantarhei**

Associatie voor Informatiekundigen UvA

Een nieuw academisch jaar betekent bij Pantarhei altijd een nieuw bestuur. Dit gaat vergezeld van een frisse wind door het organisatie-

schema op basis van de ervaringen in het voorgaande jaar. In 1994 zal een nieuwe commissie het licht zien. Deze zal zich gaan bezighouden met het presenteren van de doelstellingen van Pantarhei aan (toekomstige) leden en relaties in de universitaire wereld en het bedrijfsleven. Concreet zal de commissie zich bezig gaan houden met promotie van Pantarhei en werving van sponsors en leden. Over de precieze invulling van de taken van deze commissie kun je meedenken door je aan te melden als commissielid.

Maar ook in andere commissies kan je je actief inzetten. Een van de doelstellingen van Pantarhei is immers het geven van de mogelijkheid tot het opdoen van organisatorische ervaring aan de leden. Naast deze ervaring (zoals inzicht in tijdsplanning en het leggen van contacten), kun je er ook zelf wat van opsteken. Het is dus de moeite waard om langs te komen op de Pantarhei kamer op het Roeterseiland (gebouw E3, kamer 0.06, tel. 5254154) en om te kijken waar jij je ei in kwijt kan.

Andere commissies binnen Pantarhei zijn:

\* **Externe activiteiten.** Deze commissie organiseert bedrijfsbezoeken aan bedrijven en post-academische onderwijsinstellingen in binnen- en buitenland. Dit jaar organiseerde zij bijvoorbeeld excursies (met cases) naar KPN, de Informatiseringsbank, Centraal Beheer, ING Bank, Rabobank en Provinciale Waterstaat. Een actief lid in deze commissie komt hierdoor in contact met het bedrijfsleven en krijgt een beter inzicht in de werkwijze van bedrijven.

\* **Studiezaken.** Deze commissie organiseert activiteiten die een aanvulling vormen op het onderwijsaanbod. Dit jaar organiseerde zij bijvoorbeeld een stage-infodag,



cursussen (Wordperfect voor beginners en gevorderden), een sollicitatiedag en een lezingenmiddag over smart-cards. Als je aan de activiteiten van deze commissie meewerkt, heb je de mogelijkheid om verder te kijken waar colleges ophouden of je eigen specialisme te uiten. Dit is bij uitstek de commissie voor nieuwe ideeën, dus aarzel niet om ze naar voren te brengen.

\* On Line. Deze commissie brengt vier keer per jaar een magazine uit en is niet alleen geschikt voor schriftelijk creatieven, maar ook voor mensen die op een andere manier willen meewerken aan de totstandkoming van een blad. Enkele taken van de commissie zijn: advertentiewerking, het onderhouden van contacten met de drukker, het schrijven van artikelen en het houden van interviews, het werven van gastschrijvers (studenten als docenten en deskundigen uit het bedrijfsleven) en het redigeren van teksten. Dit is kortom zowel een uitvoerende als een coördinerende commissie.

Hiernaast zijn er diverse mogelijkheden om op projectbasis actief te worden voor Panta Rhei, bijvoorbeeld in de projectgroep die per trimester wisselt van samenstelling en een bepaald thema belicht (in het eerste trimester '94/'95 bijvoorbeeld 'Detailhandel'). Ook kan je meewerken aan de organisatie van een congres, voor Panta Rhei of voor de gezamenlijke BIK-studieverenigingen in Nederland.



### Een terugblik op een jaar in de FR,

Terugkijken heeft iets melancholiek. Op het gevaar af voor een stelletje sentimentele gekken versleten te worden doen we het toch.

93-94 was voor de faculteit een roerig jaar. Zo maar een greep uit de punten van de agenda's:

- de officiële opening van de bibliotheek;
- de opening van het Tinbergen instituut;
- de perikelen rond het vak Japankunde;
- een hoogleraar die ineens in de Tweede Kamer plaatsnam;
- en vooral: bezuinigingen, bezuinigingen, bezuinigingen...

Onze indruk:

Interessant? Vaak wel

Belangrijk? Dat zeker

Zwaar? Ook



Leuk? Tja...

Eindoordeel: dat ligt genuanceerd

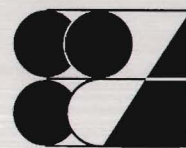
Positief is dat je redelijk (soms verbijsterend) inzicht krijgt in het bedrijf dat FEE heet. Docenten blijken vaak goede collega's, geven adviezen en luisteren naar jou mening. Je bent betrokken bij te nemen beslissingen op het gebied van beleid. En aan koffie, borrels en cursussen mogen wij als raadsleden niet klagen.

Aan de negatieve kant behoren zeker de lange uren van de vergaderingen (een gemiddelde van 4,5 - 5 uur). Waaraan vooraf gegaan vele uren soms dagen aan voorbereiding. Je moet dan denken aan: stukken doorlezen, fractie vergaderingen, mening peilen van de vereniging, standpuntbepalen, besprekingen met andere fracties en lobbyen. Tijd is één ding, de behoorlijke verantwoordelijkheid (naar jullie, maar vaak ook naar onszelf) weegt zwaar.

Het eindoordeel is wat ons betreft toch positief; als er één ding is dat we hebben geleerd dit jaar: bij verantwoordelijkheid hoort veel invloed. Studenten kunnen veel bereiken en er wordt naar je geluisterd.

Met alléén terugblikken kom je ook niet ver, een nieuw jaar staat immers voor de deur. Een nieuw jaar waarin wederom 4 Nobassers en 2 Agers<sup>1</sup> de studentbelangen zullen vertegenwoordigen. Kennis en ervaringen over vakken, tentamens e.d. van jullie kant zijn daarbij meer dan welkom!

1 Dit zijn Gwennaële Bruning, Iris Groustra, Nienke Oomes, Jeroen van Rookhuizen, Ronald van Veeren en Jeroen Visser.



EEFA

Nu de Japan-gangers een voor een terugkomen van hun boeiende, maar ook zeer vermoeiende reis en alle andere E.E.F.A.-activiteiten zo langzaam afgerond worden is het tijd om een tijdje stil te staan bij de ontwikkelingen die de E.E.F.A. het afgelopen jaar heeft mee-

gemaakt. Na in september een groot aantal nieuwe leden te hebben verwelkomd, werd begonnen met het opzetten van de verschillende commissies. De uittrekselcommissie en Prospectredactie werden meteen in het diepe gegooid, terwijl de commissies voor de Carrière Dag, het E.E.F.A.-Congres, de studiereis naar St. Petersburg, de excursiecommissie de tijd hadden om hun plannen goed uit te werken. De commissie ADJUST voor de studiereis naar Japan was al lang en breed begonnen en kon vanaf september de eerste deelnemers gaan werven. Bij het congres viel er meteen een tegenslag te verwerken: het door ons verzonden onderwerp, 'De gevolgen van het transitieproces van Oost-Europa voor het Nederlandse bedrijfsleven', bleek al het onderwerp te zijn van een ander congres wat twee



maanden voor het onze gepland stond en wat de sprekers had die wij op ons verlanglijstje hadden staan. Onderwerp de prullenbak in, wat nieuws verzinnen, een maand werk voor niets. Dat het allemaal goed gekomen is, hebben jullie 25 mei kunnen zien. De andere commissies hebben, met soms ook enige tegenslag, het afgelopen jaar goed gepresteerd: er zijn meer uittreksels van meer vakken, de Prospect zag er het hele jaar goed uit en is inhoudelijk verbeterd, de studiereis naar St. Petersburg was een doorslaand succes, de Carrière Dag idem dito.

Inmiddels is de commissie gestart die het deel van de E.E.F.A. in de Amsterdamse Congresweek, die van 6 t/m 10 februari zal plaatsvinden, zal verzorgen. Aan de grote studiereis naar China in het derde trimester wordt door de commissie E.E.F.A.-Chain keihard gewerkt. Voor de andere commissies is er volop plaats voor enthousiaste studenten die wat meer binding met de faculteit willen dan af en toe en tentamen doen en hiervoor ook de mouwen willen opstropen.

Een opsomming van E.E.F.A.-commissies die voor het volgend jaar weer opgestart zullen worden en nog mensen kunnen gebruiken:

De Prospect heeft plaats voor redacteurs, eindredacteurs, een hoofdredacteur en studenten die zin hebben om het lay-outen van een blad onder de knie te krijgen.

De Carrière Dag commissie zal wederom een complete voorlichtingsdag over beroepen, bedrijven en bepaalde vaardigheden organiseren en wel exclusief voor studenten van de F.E.E.. Hier is plaats voor een viertal mensen.

De Europese studiereis. Portugal? Spanje? Ierland? Oostenrijk? Organiseer bedrijfsbezoeken, bezoeken aan ministeries, gastcolleges aan zusterfaculteiten, culturele uitstapjes en alles wat een reis tot een fantastische belevenis maakt.

De uittrekselcommissie is een klein bedrijfje binnen de E.E.F.A.. Inkoop, voorraadbeheer, promotie en alles wat er omheen hangt zijn de voornaamste bezigheden van deze commissie.

Hiernaast is er natuurlijk altijd wel wat te doen voor mensen met goede ideeën.

Het belangrijkste van het actief worden bij de E.E.F.A. is dat je veel mensen binnen de faculteit op een andere manier leert kennen, en dat je op de faculteit naast je studie je ook met andere dingen bezighoudt. Wil je volgend jaar wat bij de E.E.F.A. gaan doen, loop dan bij ons naar binnen en meld je aan als actief lid. Je kan je nu al voor september opgeven.

## Integrand

De jonge academicus moet leren solliciteren.

Dan kan hij zijn plekje op de arbeidsmarkt beter bevechten.

Maar echt verbeteren doet hij zijn positie door tijdens de studie praktijkervaring op te doen.

Voorbij is de tijd dat de jonge academicus op zoek naar werk door het bedrijfsleven met open armen werd ontvangen. Voor iedere baan is het tegenwoordig dringen. Ervaring is daarbij een sleutelwoord. Wie zich zonder ervaring op de arbeidsmarkt waagt, ligt direct achter. De calculerende student probeert daarom al tijdens zijn studie aan praktijkervaring te komen. Dat kan via een stage, maar de invulling daarvan geeft nog wel eens problemen. Veel stagiaires komen niet verder dan passief meelopen in de organisatie, ook al omdat hun opdracht nauwelijks is omschreven. In het ergste geval mogen ze boodschappen doen voor de echte werknemers.

Een alternatief is een werkopdracht via de Stichting Integrand. Dat is een non-profit organisatie, gerund door studenten, die voor een student bemiddelt. Integrand plaatst geen stagiaires maar probleemoplossers.

Opgezet in 1980, is de organisatie uitgegroeid tot een landelijk netwerk met elf vestigingen in alle grote studentensteden, die per jaar honderden studenten in staat stelt praktijkervaring op te doen die aansluit bij de studie.

Het gaat bij Integrand om vergevorderde doctoraalstudenten van alle studierichtingen. Zij komen via Integrand aan de broodnodige praktijkervaring en daarbij doet men nuttige ervaring op op het gebied van solliciteren. Het voordeel voor bedrijven is dat zij via Integrand op een snelle en goedkope manier een specialistische kracht in huis halen. De student is flexibel en gemotiveerd. Zo snijdt het mes aan twee kanten. De formule van Integrand is simpel: men koppelt twee databestanden.

Bedrijven worden actief benaderd met het verzoek om concrete opdrachten die binnen een termijn van een tot zes maanden zijn af te ronden. Voordeel voor het bedrijf: in plaats van een professioneel adviesbureau in de arm te nemen, kan Integrand een vergevorderde en relatief goedkope student met de gewenste achtergrond leveren. Voorbeelden zijn automatiseringsprojecten, haalbaarheidsonderzoek, personeelsbeleid, marktonderzoek en investeringsvraagstukken etc.

Studenten kunnen zich kosteloos bij Integrand inschrijven. Na invulling van een inschrijfformulier vindt dan een zgn. intake gesprek plaats met een van de medewerkers waarin, kennis, belangstelling en mogelijkheden gepeild worden. Wanneer alles duidelijk is gaat men op zoek naar de passende opdracht.

Integrand Amsterdam is gevestigd op de VU, wis & nat. gebouw, kamer M0-22

Tel.: 644170 / 5487093

Openingstijden van 09.30-12.30 en van 13.30-16.30

Tevens kan men zich inschrijven ieder donderdag op de UVA (VSAE-kamer) van 12.00-13.30



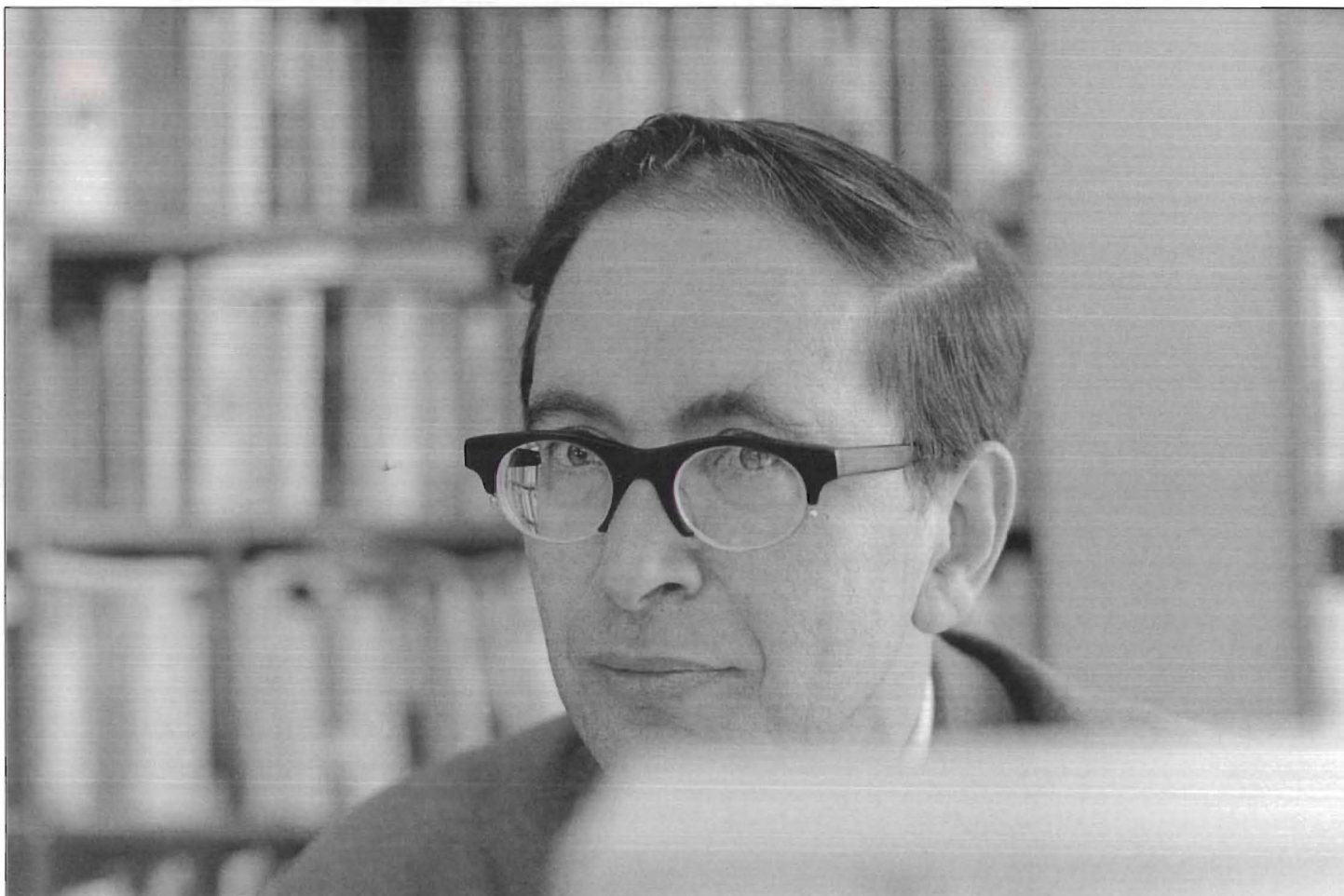


Foto: Hans Lingeman

Naam:	<i>Michael Ellman.</i>	Grootste ergernis:	<i>Stakingen in het openbare vervoer (ten tijde van deadline van deze uitgave, red.), belastingen.</i>
Geboortedatum / plaats:	<i>27-7-42; Ripley, Surrey, Engeland.</i>	Kan me wakker maken voor:	-
Burgerlijke staat:	<i>Gehuwd, twee kinderen.</i>	Mooiste avond uit:	<i>Theater met vrouw en kinderen.</i>
Vooropleiding / vorige functies:	<i>University Lecturer, Glasgow University; Senior Research Officer, Dept of Applied Economics, Cambridge University.</i>	Slechtste gewoonte:	<i>Tijd verspillen aan bijzaken.</i>
Huidige functie:	<i>Hoogleraar Economische Stelsels FEE.</i>	Beste eigenschap:	<i>Veel werken.</i>
Kleur ogen:	<i>Bruin.</i>	Leukste eigenaardigheid:	<i>Toegankelijkheid voor studenten.</i>
Lengte:	<i>1 m 69 cm.</i>	Wie bewondert u het meest als mens:	-
Kleur haar:	<i>Donker blond.</i>	Hoe denkt u over studenten:	<i>Zij zijn de zee, waarin de docenten zwemmen.</i>
Meest geliefde imago:	<i>Dispassionate analyst.</i>	Wat is uw meest gebruikte grap in de collegezaal:	-
Muzikale voorkeur:	<i>Geen.</i>	Favoriete econoom:	<i>Tugan-Baranovskii.</i>
Lievelingsgerecht:	<i>Haring.</i>	Wat is de grootste misvatting onder economen?	<i>Dat economie natuurkunde is.</i>
Favoriete boek:	<i>C.R. Boxer, The Dutch sea-borne empire.</i>	Wat is de meest gangbare misvatting onder economen?	<i>Dat wij al veel kennis over economische zaken hebben.</i>
Favoriete kunstenaar:	<i>Geen.</i>	Wat is uw meest gekoesterde opvatting / overtuiging?	<i>Dat economie een sociale wetenschap is, en economen verplicht zijn de waarheid, zoals zij die zien, uit te spreken.</i>
Favoriete film:	<i>Iwan de Verschrikkelijke.</i>	Grootste uitdaging:	<i>Een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de economische situatie in Rusland.</i>
Favoriete drank:	<i>Apricot Brandy.</i>	Grootste angst:	<i>Een fascistisch-type regime in Rusland.</i>
Favoriete kleur:	-	Hoe lang blijft u hier?	<i>Ik ben hier vanaf 1975 - ik blijf in ieder geval niet na 2007 bij de FEE.</i>
Favoriete kleding:	<i>Casual / Anorak.</i>		
Favoriete vervoermiddel:	<i>Fiets.</i>		
Hobbies / tijdverdrijf:	<i>Lezen.</i>		
Welke kranten / tijdschriften leest u:	<i>NRC, Volkskrant, New York Review of Books.</i>		
Hoe brengt u uw vakantie door:	<i>Wandelen, fietsen, werken.</i>		



**S**inds nummer 202 besteedt **ROSTRA** aandacht aan de kreten van de afgelopen weken en dat is wel nodig ook. De belangstelling van de studenten voor de altijd actuele kreet is ontstellend laag. De komst van de Rostrare-dacteur betekende drie maal een substantiële uitbreiding van het aantal toehoorders. Nou weten we best, dat studenten het erg moeilijk en druk hebben, maar jullie snijden jezelf in de vingers door niet te komen. Volgend jaar moet dat absoluut beter, dus wie de schoen past...

### CREED

Donderdag 26 mei lichte Jan Potters een tipje van de sluier van de experimentele economie. Experimentele economie wordt op deze faculteit beoefend in het CREED (Centre for Research in Experimental Economics and political Decision making), vooral bekend van de goedbetaalde experimentjes, die in het CREED-laboratorium in het scheikundegebouw georganiseerd worden. Experimentele economen testen in

voorspellingen over gedrag van individuen moet geven. Volgens Jan Potters haalt de experimentele economie op deze manier een aantal theorieën stevig onderuit. Mensen blijken keer op keer meer samen te werken dan de (neoklassieke) theorie veronderstelt. Strikt eigenbelang als basis voor gedragstheorie is zelfs in een ideale situatie niet houdbaar. Hoewel er wel eens lacherig is gedaan over de experimentele economie, wordt dit vakgebied -terecht vindt Potters- steeds serieuzer genomen. Wie echter de opkomst in E0.11 vergeleek met de opkomst bij de betaalde experimentjes, kon weinig anders dan concluderen, dat eigenbelang in ieder geval ook niet onbelangrijk is in de (experimentele) economie.

### Speltheorie

Twee donderdagen later was het de beurt aan de wiskundige econoom en een van Nederlands beste bridgers Dr. Ramer, die iets kwam vertellen over speltheorie. Speltheorie is de

van bedrijven op een markt waar slechts plaats is voor één, is het 'Battle of the sexes' spel, waarbij twee partijen moeten kiezen welke strategie zij gaan volgen. Er zijn bij dit spel twee optima, de ene partij gaat door de knieën, of de ander. Met andere woorden, het wordt of voetbal kijken of een Chinese vrouwenfilm. Inefficiënt is het als geen van beide partijen doordrukt (de TV blijft uit) of als beide partijen van geen wijken willen weten (ruzie, echtscheiding).

De grote populariteit van speltheorie wordt volgens Ramer vooral verklaard door het

land verdwijnt. Daarmee verdwijnt de Nederlandse expertise op dit gebied grotendeels en dat is jammer, vindt Grootendorst. Makelaars, beleggers en woningbouwverenigingen hebben allemaal baat bij onderzoek en kennis op dit terrein. Studenten en geïnteresseerden komen voor dit vak uit alle uithoeken van het land.

Het probleem is dat alle bedreigde vakgroepen en onderzoeksgebieden zich kunnen beroepen op interessant onderzoek en onderwijs. Grootendorst ziet de toekomst overigens niet zo somber; de tijd zal mensen uit het veld doen in-

## Keek op de

'Shrinking Cake'-spel. Twee mensen moeten in dit spel honderd gulden verdelen en kunnen hierover onderhandelen. Hoe langer de onderhandelingen duren, des te minder valt er te verdelen, dus beide spelers hebben er baat bij zo snel mogelijk tot een vergelijk te komen. De speltheorie voorspelt een eenvoudige en unieke uitkomst, die wonderwel binnen de economische theorie past. Helaas voor de economen zit de wereld niet zo speltheoretisch eenvoudig in elkaar. Experimentele economie veegde de vloer aan met deze voorspelling.

Ramer kon er niet mee zitten. Economen moeten nu op zoek naar moeilijkere, maar interessantere toepassingen van de speltheorie. En dat is leuk voor Ramer en, als alle speltheoretici zo vlot en bevlogen als hij zijn, ook voor de studenten.

### Bouweconomie

Donderdag 16 juni kwam Dr. J.H. Grootendorst uitleggen waarom bouweconomie moet blijven. Bouw- en vastgoed-economie staat namelijk op de nominatie om wegbezuinigd te worden en het is erg waarschijnlijk dat dit vak van de faculteit en daarmee uit Neder-

zien dat wetenschappelijke kennis over de bouw- en vastgoedeconomie zeer bruikbaar is. Hij verwijt zijn hoogleraar, dat deze zich eigenlijk niet heeft bezig gehouden met het lobbyen in de privé-sector. Als bouweconomie zeer bruikbaar is in de toekomst, dan loont het zeker om je daar nu al sterk voor te maken. De hoogleraar bouweconomie had volgens Grootendorst assertiever mogen zijn; hij zette zich niet in voor contractonderzoek en had ook best meer tam-tam binnen de universiteit mogen maken over de dreigende opheffing van zijn onderzoeksgroep.

Grootendorst valt op dit punt weinig te verwijten. Hij wist de zeven (!) aanwezigen ervan te overtuigen dat bouweconomie een interessant vak is dat niet zou mogen verdwijnen. Helaas geldt dit net zo goed voor alle andere verdwijnende vakken, maar dat is een ander verhaal.

Merijn Rengers

# k r e e t

hun laboratoria economische theorieën uit. Daarnaast proberen zij economische problemen uit het veld zodanig te modelleren dat zij daar, na een aantal experimenten, iets zinnigs over kunnen zeggen. Het CREED houdt zich vooral met het eerste bezig. De CREED-laboranten ontwerpen experimenten in spelvorm, die overeenkomen met economische theorieën en testen die uit door studenten (of soms computers) deze te laten spelen. In het lab is het mogelijk een theorie de beste kans te geven en alle mogelijke verstoringen uit te sluiten. De achterliggende gedachte is, dat een theorie in ieder geval in de laboratoriumsituatie redelijke

laatste jaren in zwang gekomen onder economen, vooral omdat deze theorie goed aansluit bij de moderne, sterk wiskundige economische zienswijze. Het bekendste spel uit de speltheorie is ongetwijfeld het Prisoners-dilemma. Iedere zichzelf respecterende docent wijdt wel een half uurtje aan de uitleg van dit simpele spel. Ramer hoefde hier dan ook niet lang bij stil te staan. Overigens is het Prisoners-dilemma voor de economie vaak niet relevant, omdat het meestal niet mogelijk is een economisch probleem correct in de vorm van zo'n dilemma te gieten. Veel relevanter voor economische problemen, zoals toetreding



# Over de laurierbladeren van Jansen

Voorwaar zware woorden die dr Jansen in de pen neemt, al voegt hij er wel aan toe dat hij niemand beschuldigt maar 'enkele produkten' wil beoordelen.

Een van de produkten waarop de pijlen van dr Jansen zich richten was mijn bijdrage over het betalingsverkeer rond de eeuwwisseling. Ik zou me volgens Jansen onder andere bezig houden met het voorspellen van 'het toekomstig benodigde aantal bankbiljetten'. Deze wat curieuze weergave van de opzet van mijn bijdrage is het begin van dr Jansens wat gekunstelde woordenspel rond de woorden 'zinvolle voorspelling' en de volgens dr Jansen als veronderstelling naar voren gebrachte opvatting dat deze kennis 'in de monetaire economie als bruikbare informatie geldt'. Hij voegt daar terzijde aan toe dat dit voor de bedrijfseconoom helemaal niet zo zou zijn.

## Gewraakte Rostranummer

Het vervolg van zijn betoog is een soort methodologisch opstel, waarin onder andere mijn werkwijze of opvatting, samen met die van Klant - die overigens niet meewerkte aan het gewraakte Rostra-nummer en daarin ook niet werd genoemd - op het wetenschapsfilosofische raster worden gelegd. Dit is natuurlijk erg leuk en heel geleerd. Of het echt interessant is weet ik niet, maar zeker is dat het, althans voorzover het de vraag naar de toekomst van het betalingsverkeer betreft, allerminst relevant is. Mijn criterium voor zinvolle voorspelling is erg eenvoudig: de voorspelling moet zich achteraf kunnen laten beoordelen. Dit betekent dus dat voor mij zinvolheid betrekking heeft op de voorspelling zelf en niet op het vakgebied zoals dr Jansen kennelijk meent. Voorspellingen als de werkloosheid zal toenemen of de komende crisis in de economische wetenschappen - om de titel van dr Jansens reactie maar eens bij de kop te nemen - zijn wegens hun ongespecificeerde karakter in mijn jargon geen zinvolle voorspellingen. Erkenning van het feit dat we leven in een wereld van onzekerheid - daarover verschillen Jansen en ik in elk geval niet van mening - leidt er toe dat bij het voorspellen een zekere toler-

DE MAART-AFLEVERING VAN ROSTRA, DIE GEHEEL GEWIJD WAS AAN VOORSPELLEN IN ZIJN RIJKE VERSCHIEDENHEID, HEEFT DR A.C.M. JANSSEN, BLIJKENS ZIJN REACTIE IN HET MEL-NUMMER, ER KENNELIJK TOE GEBRACHT ZIJN EIGEN OPVATTING OVER DIT ONDERWERP ALSNOG NEER TE SCHRIJVEN. DE KERN VAN ZIJN BOODSCHAP IS DAT DE WIJZE WAAROP 'DE MENSELIJKE EIGENAARDIGHEID' OM 'WETENSCHAPPELIJK BEZIG TE ZIJN' MET DE TOEKOMST 'BIJNA ALTIJD NEERKOMT OP INTELLECTUEEL BEDROG'.

## prof.dr M.M.G. Fase

antie, dat wil zeggen foutenmarge, toegelaten kan worden. Ook deze is echter - bijvoorbeeld volgens bepaalde regels van het methodologische spel - al dan niet statistisch gepresenteerd. Hierdoor - en op dit punt lijkt dr Jansen wat teveel gegrepen door de metafoor van de zak met laurierbladeren van zijn Orakel van Delphi - is een onderscheid mogelijk tussen foute en goede voorspellingen en is er - anders dan dr Jansen op blz 14 van zijn reactie suggereert - voldaan aan zijn maatstaf: 'er (is) maar één empirisch criterium waaraan een goede voorspelling behoort te voldoen, namelijk dat hij uitkomt'. Dat ik een andere mening zou zijn toegedaan komt vermoedelijk uit de wetenschapsfilosofische doos van dr Jansen.

## Laurierbladeren herkauwen

Ten slotte nog dit. Het voorspellen van de vraag naar bankbiljetten, en daardoor van de bankbiljettenomloop naar coupure, vindt zijn grond vooral in bedrijfseconomische overwegingen. Bankbiljetten moeten worden gemaakt: daarvoor zijn drukpersen nodig en papier. Papiermachines en drukpersen van bankbiljetten zijn zeer specialistische produktiemiddelen. De aanmaak daarvan vergt tijd en overcapaciteit is niet wenselijk. Om de bankbiljettenvoorziening te waarborgen is voorts kluisruimte nodig en sorteermachines. Opnieuw hulpmiddelen die niet op afroep beschikbaar zijn. Economisch-doelmatig handelen lijkt ook hier een eis van goede bedrijfsvoering. Om dit te bereiken is vooruitzien naar de toekomstige bankbiljettenomloop geboden en dit gebeurt dan ook.

De desbetreffende voorspellingen, die vrij gedetailleerd zijn, vormen voorts de voeding van een produktieplanning voor het bankbiljettenbedrijf. Dr Jansen zou dit hebben kunnen aflezen uit voetnoot 1 op blz 7 van mijn bijdrage. Echter, met deze voorspelling in de hand, kun je je afvragen in hoeverre de veelbesproken 'cashless society' zich rond de komende eeuwwisseling kan voordoen. Deze toepassing betrachtte ik in mijn artikel, niet omdat dit monetair zo interessant is, maar gewoon omdat ik er nieuwsgierig naar was. Wel-

licht een soort herkauwen, maar zeker niet van wetenschapsfilosofische laurierbladeren. Het was een eenvoudig praktisch voorbeeld waaraan, anders dan dr Jansen gelooft, Wittgenstein zonder twijfel genoeg zou hebben beleefd.

Oud-Rostraredacteur prof.dr M.M.G. Fase is onderdirecteur van De Nederlandsche Bank en tevens hoogleraar monetaire economie aan de FEE.

R



Een krans van wetenschapsfilosofische laurierbladeren



# Susan Feiner emancipeert faculteit

Het zal niet de eerste keer zijn dat Feiner een bezoek brengt aan Amsterdam. Het vorige jaar kwam ze vanuit Hampton University (Hampton, Virginia) over voor het congres 'Out of the Margin'. Het werk en de mensen bij het Belle van Zuylen Instituut en bij emancipatie-economie vindt ze zo stimulerend dat ze graag een tweede keer de grote oversteek maakt om hier onderzoek te doen en les te geven.

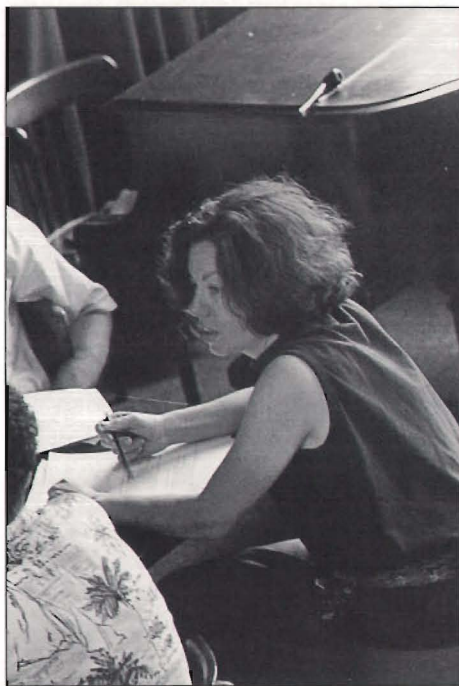
Feiner begon zo'n tien jaar geleden met onderzoek naar de status van de concepten ras, geslacht en etnologie in de voornaamste stromingen van de macro-economie. Dit breidde zij uit met kritisch onderzoek van de teksten die gebruikt werden voor het onderwijzen van macro-economie. Kwantitatieve en kwalitatieve analyses van de lesboeken onthulden dat ras- en sexevooroordelen de wetenschappelijke hardheid en sociale realiteit van die boeken verzwakten. Uiteindelijk, zo faxt Steiner, heeft dit onderzoeksgebied de basis gevormd voor ingrijpende veranderingen in het onderwijs van economie in de Verenigde Staten.

## ***Van cruciaal belang***

In Amsterdam wil Feiner een spannend klinkend keuzevak geven over het verband tussen economische theorieën over de rassen-, de etnische- en de geslachts-

EMANCIPATIE-ECONOMIE MAG ZICH HET EERSTE TRIMESTER VOLGEND STUDIEJAAR VERHEUGEN OP EEN BEZOEK VAN DE AMERIKANSE SUSAN FEINER. ONLANGS FAXTE ZIJ DESGEVRAAGD WAT HAAR TOCH TREKT AAN AMSTERDAM EN WAAROM HET VOOR ONS INTERESSANT ZOU ZIJN HAAR VAKKEN TE VOLGEN. EEN KORTE WEERSPIEGELING VAN HAAR 'POINT OF VIEW'.

E. van Dijk



*Feiner plaatst een kritische noot*

dimensies van ongelijkheid en de sociale geschiedenis van etnische minderheden en vrouwen in de VS. Op postdoctoraal niveau zal ze een seminar begeleiden dat de kernmetaforen van de economie onderzoekt. De concepten van ruil, concurrentie, markten en waarden zullen allemaal opnieuw geïnterpreteerd worden door een feministische bril.

Feiner acht deze onderwerpen van cruciaal belang voor het 'reconstrueren van de economische wetenschap tot gids en gereedschap voor de emancipatie van eenieder'. Anders gezegd: er valt nog veel te leren over hoe emoties en rationaliteit op elkaar inwerken. Het verwaarlozen van het innerlijke belang dat mensen toekennen aan economische activiteiten, vrije tijd en ruil belemmert ons in het zoeken naar nieuwe wegen om economieën te organiseren - wegen die verder gaan dan de ouderwetse dichotomie van staat versus markt.

Diegenen die alvast contact op willen nemen met Susan Feiner kunnen haar e-mailen op [sfein@mail.wm.edu](mailto:sfein@mail.wm.edu) of faxen naar 603 323 7291.

Oud-redactielid Esther van Dijk is vijfdejaars economiestudent.

**R**

## Gezocht: redacteuren

Functieomschrijving: het schrijven van stukken en redigeren en verzorgen van externe artikelen.

Naast de ervaring in het werken bij ons redactieteam biedt deze functie tevens studiepunten voor FEE-studenten.

Schriftelijke reactie graag richten aan: Redactie Rostra Economica Roetersstr 11

Kamer 0.05 (E3) 1018 WB Amsterdam, tel. 525.4297.



# Slotwoord

Dit is de laatste Slotwoord.

Erik Slot kamer 1.31

Volgend jaar is er een nieuw studentbestuurslid, en krijgt hij

(ja, sorry positieve activistes, het wordt weer een man), de eer om elke Rostra een column te schrijven.

Terugkijkend denk ik wel dat ik afgelopen jaar bij heb kunnen dragen aan beter onderwijs. Nu is het jullie beurt!

Altijd als ik met studenten praat hebben ze wel iets te klagen, en bijna altijd terecht! Een docent die op wintersport wil, en dus z'n college uit week 5 in week 11 in wil halen, terwijl je dan al midden in de tentamens zit; docenten die onduidelijke ingangseisen stellen voor hun vakken; tentamens die tegelijkertijd afgenomen worden etcetera. Iedereen heeft wel eens zo iets meegemaakt, en we leggen ons er maar bij neer. We moeten actie ondernemen!

Het faculteitsbestuur is van mening dat we dit soort dingen niet horen bij kwalitatief hoogwaardige opleidingen die we hopen aan te bieden. krijg je dus te maken met zoiets, trek dan aan de bel. Zeg tegen de docent dat je het niet pikt, klaag bij het studentbestuurslid of schrijf een brief aan de directeur. Het faculteitsbestuur zal er dan iets aan doen, zodat we een goed studeerbaar (de term komt uit Zoetermeer) programma hebben.

Nou ik het toch over studeerbaarheid heb, wisten jullie dat één op de drie studenten zijn temponorm nog niet gehaald heeft? Nou zal dat niet allen van dit soort dingen afhangen, maar het is natuurlijk ook niet bevorderlijk voor lekker studeren. (Afgelopen maand hebben jullie trouwens allemaal een brief gekregen waar precies in staat hoeveel studiepunten je dit jaar gehaald hebt, en wat je moet doen als je nog niet aan de temponorm voldoet. Lees die brief goed, want je hebt maar zo weinig studietijd, en die kleine 6000 gulden die het je kost kun je toch beter aan iets anders besteden).

Rest me nog jullie veel succes toe te wensen bij de komende tentamens, en de hoop uit te spreken dat als we met z'n allen ons best ervoor doen ons onderwijs inderdaad bij het beste van de wereld gaat horen!

Lang leve de democratie! Dit jaar kon ik maar liefst vijf keer stemmen, en wat een geweldig gevoel geeft dat toch. Het bijna sensuele glijden van het stembiljet in de bus, je kunt er geen genoeg van krijgen. Zelfs voor de deelraad en het Europarlement, waar ik volleyballende stembureau medewerkers moest overtuigen dat ik echt wilde stemmen, vervulde ik mijn plicht.

De faculteisraadverkiezingen waren echter een enorme domper op zoveel verkiezingsvreugde. Je kon de hal van de faculteit niet binnengaan zonder dat er weer een of andere CV-geile student je lastig kwam vallen met alweer een kringlooppapiertje voor beter onderwijs en meer inspraak. En belangrijk dat ze zich voelen. Misschien hebben deze ik-leer-democratie groepjes nou echt het idee dat het iets voorstelt, maar voor een gemiddelde student maakt het niet zoveel uit of er vrouwvriendelijk bordkrijt wordt gebruikt en er ook readers voor linkshandigen worden gemaakt. En je ziet ze denken: 'Nou, is een goeie opstap, contacten opbouwen, kruiwagentje hier, kapstokje daar'. De tijd dat wereldvreemde studenten nog gewoon depressief waren en gedichten schreven lijkt voorgoed voorbij. Nu gaan ze gewoon lekker bij een studentenclubje. Leuke mensen en ook nog een prima springplank. Misschien zelfs een congresje organiseren, waar vervolgens geen hond komt, maar dat komt toch niet op je CV.

En een van hun grootste illusies is dat het nog helpt ook. Als die leugen ooit wordt doorgeprikt, dat geeft een rel! En toch is daar best bewijs voor. Kijk de Tweede Kamerverkiezingen. Er zijn veertien economen met talloze kruiwagens en kapstokken in de kamer gekozen, maar van harte is dat niet gegaan. Het CDA, met maar liefst acht economen in haar fractie, kreeg ongenadig op haar flicker. De PvdA, met vier economen op de lijst, kreeg ook flinke klappen. De grote winnaars, D'66 en VVD hadden wijselijk ieder maar één econoom op de lijst staan. De FEE-nummer één in snelle babbel en goeie contacten, onze Rick van der Ploeg, had de PvdA waarschijnlijk meer geholpen door bij D'66 te gaan. Nog een econoom op die lijst had D'66 empirisch gezien zeker stemmen gekost en de PvdA doen winnen.

Het werd bij deze verkiezingen pijnlijk duidelijk, dat mensen liever hun stem geven aan een voormalig onderwijzer of huismoeder uit een randgemeente. Dat verklaart ook meteen waarom de studentenpartijen op de faculteit zo ontzettend moesten zeuren om 35% van de stembiljetten terug te krijgen. Stemmen op snelle economen doe je gewoon niet voor je plezier. Het is wachten op de briljante economenfractie, die een leuke studente Europese studies op de lijst zet. Dat stemt een stuk lekkerder en scheelt een hoop drukte en bla-bla op de faculteit.

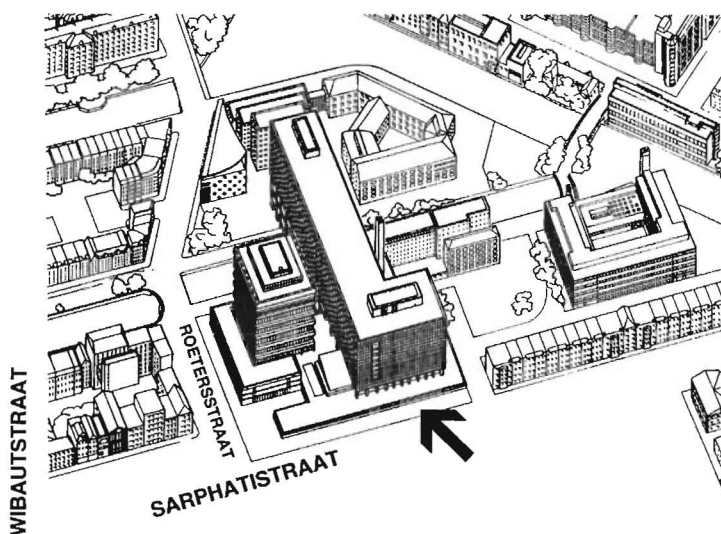
# Ecoprider

Merijn Rengers

Blad van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie van de Universiteit van Amsterdam	Zeger Stinis <b>Fotografie</b> Hans Lingeman Robert Scheerder	23 september en mededelingen voor agenda: 30 september.	0.05 (E3) 1018 WB Amsterdam Tel. 020 - 525 4297	<b>Verschijsning</b> Acht maal per jaar in een oplage van 4500 exemplaren.	<b>Advertenties in dit nummer van:</b> Deloitte & Touche Scheltema Holkema-Vermeulen VB Groep
<b>Redactie</b> Pieter van der Does Willem Leenen dr. J.K. Martijn Merijn Rengers Esther van Rijswijk drs. P.R.J. Roet	<b>Opmaak</b> Hidde van Melle Robbertjan Roet	<b>Adreswijzigingen</b> Studentenadministratie, Nieuwe Doelenstraat 15 1012 CP Amsterdam	Ingezonden brieven, artikelen en studierapportages kunnen worden ingekort.	<b>Advertenties</b> Tarieven op aanvraag verkrijgbaar. Opdrachten schriftelijk t.a.v. de penningmeester.	<b>Zet- en drukwerk</b> De Bussy Ellerman Harms BV ISSN 0166 - 1485
	<b>Deadline</b> Aanleveren artikelen oktobernummer vóór	<b>Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie bereikbaar op:</b> Roetersstraat 11 kamer	<b>Voorpagina</b> Stalin		



# Nieuw filiaal op het Roeterseiland



## Scheltema Holkema Vermeulen

*Boekverkopers*

*Sarphatistraat 137, 1018 GD Amsterdam*

*Telefoon (020) 420 53 67 Fax (020) 420 64 27*

*Openingstijden: Maandag t/m Vrijdag 9.30 -18.00. Zaterdag gesloten*



# Ik beschouw werken en studeren als een joint venture.

Met de combinatie van werken en studeren bij Deloitte & Touche geeft u zichzelf de beste kansen voor een geslaagde carrière. Uw kennis en ons boeiende werkterrein staan daarvoor garant.

### **Afstuderende bedrijfs economen m/v**

Deloitte & Touche behoort tot één van de grotere organisaties voor financieel-zakelijke dienstverlening in Nederland en is mondiaal aangesloten bij Deloitte Touche Tohmatsu International. Vanuit vestigingen verspreid door het gehele land werken accountants, belastingadviseurs en management consultants samen voor een zeer breed en gevarieerd cliëntenpakket. Zowel op nationaal als op internationaal niveau.

Onze groei en omvang zijn mede een gevolg van onze andere manier van werken. Markt- en cliëntgericht, met korte communicatielijnen en een informele en collegiale werksfeer.

Meer informatie over onze filosofie en uw carrièreperspectieven vindt u in onze brochure die u per telefoon of brief kunt aanvragen bij: Deloitte & Touche, afd. personeelszaken, mw. mr. B.G. Tanis, Postbus 58110, 1040 HC Amsterdam. Telefoon 020 - 6061100.

**De andere manier van werken**

**Deloitte &  
Touche**

